

Przedawnienie urlopu wypoczynkowego

Mając na uwadze specyfikę prawa do urlopu wypoczynkowego, należy postawić pytanie, co się stanie w przypadku, gdy urlop wypoczynkowy nie zostanie wykorzystany? Czy prawo to podlega ogólnym zasadom przedawnienia roszczeń ze stosunku pracy uregulowanym w art. 291 kodeksu pracy („kp”)?

Prawo do urlopu wypoczynkowego jest instytucją charakterystyczną dla stosunku pracy, polegającą na corocznym zwolnieniu pracownika z obowiązku świadczenia pracy, przez określony czas, na ustalonych zasadach, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia. W treści art. 152 § 1 kp ustawodawca wprost definiuje to prawo poprzez wskazanie, że

„Pracownikowi przysługuje prawo do corocznego, nieprzerwanego, płatnego urlopu wypoczynkowego, zwanego dalej „urlopem”.

JOLANTA ADAMSKA

Radca prawny, Kancelaria Radców Prawnych Bieluk i Partnerzy.

Z kolei zasady nabywania tego prawa reguluje art. 153 kp, rozróżniając je w odniesieniu do tzw. pierwszego urlopu i urlopów kolejnych. Zgodnie z regulacją ustawową:

„pracownik podejmujący pracę po raz pierwszy, w roku kalendarzowym, w którym podjął pracę, uzyskuje prawo do urlopu z upływem każdego miesiąca pracy, w wymiarze 1/12 wymiaru urlopu¹ przysługującego mu po przepracowaniu roku.

¹⁾ Roczny wymiar urlopu wynosi 20 dni kalendarzowych w stosunku do osób zatrudnionych krócej niż 10 lat, 26 dni kalendarzowych w stosunku do osób zatrudnionych co najmniej 10 lat.

Prawo do kolejnych urlopów pracownik nabywa w każdym następnym roku kalendarzowym.

Z uwagi na główną funkcję jaką pełni urlop wypoczynkowy tj. regeneracja sił fizycznych i psychicznych pracownika², ustawodawca w treści art. 161 kp nałożył na pracodawcę obowiązek udzielenia urlopu wypoczynkowego w tym roku kalendarzowym, w którym pracownik uzyskał do niego prawo³. Termin udzielenia urlopu wypoczynkowego powinien być uzgodniony z pracownikiem (w formie planu urlopów, a przy jego braku, w drodze indywidualnego porozumienia), a jednocześnie powinien uwzględniać konieczność zapewnienia normalnego toku pracy. Zatem urlop wypoczynkowy za dany rok kalendarzowy powinien być udzielony w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia danego roku, jednak w związku z okolicznościami, które mogą uniemożliwić wykorzystanie urlopu wypoczynkowego w danym roku kalendarzowym, ustawodawca określił ostateczny termin na udzielenie takiego urlopu. Zgodnie z regulacją art. 168 kp urlop

²⁾ Regulacje urlopowe stanowią uszczegółowienie podstawowej zasady prawa pracy zawartej w treści art. 14 kp prawa pracownika do wypoczynku.

³⁾ Regulacja powyższa jest wynikiem ukształtowania prawa do urlopu jako prawa nabywanego co roku, w pełnym wymiarze lub w wymiarze proporcjonalnym, w przypadku zakończenia trwania stosunku pracy w trakcie roku kalendarzowego. W treści art. 152 kp wskazuje się na prawo do corocznego urlopu.

niewykorzystany w terminie ustalonym zgodnie z art. 163 kp, czyli tzw. urlop zaległy może być udzielony najpóźniej do dnia 30 września następnego roku kalendarzowego⁴.

W związku z powyższym, mając na uwadze specyfikę prawa do urlopu wypoczynkowego należy postawić pytanie, co się stanie w przypadku gdy urlop wypoczynkowy nie zostanie wykorzystany zgodnie z powyższymi zasadami? Czy prawo to podlega ogólnym zasadom przedawnienia roszczeń ze stosunku pracy uregulowanym w art. 291 kp?

Na tak postawione pytanie należy odpowiedzieć twierdząco, z uwagi na przeważające stanowisko doktryny i orzecznictwo Sądu Najwyższego. Przedstawiciele doktryny dość jednoznacznie wskazują, że przedawnieniu ulegają roszczenia każdej ze stron stosunku pracy, w tym roszczenia pracownika o udzielenie urlopu wypoczynkowego w naturze⁵. Przy czym fakt, że roszczenie o udzielenie urlopu wypoczynkowego w naturze nie jest roszczeniem majątkowym, nie sprzeciwia się zastosowaniu instytucji przedawnienia do tego roszczenia. Wskazuje na to brzmienie art. 291 kp, który mówi ogólnie o roszczeniach wynikających ze stosunku pracy, a nie jedynie o roszczeniach majątkowych.

W tym miejscu warto zaakcentować stanowisko wskazujące na dalej idący skutek nieudzielenia urlopu w terminie kodeksowym, a mianowicie skutek w postaci wygaśnięcia prawa do urlopu. Na możliwość przyjęcia takiego rozwiązania wskazuje prof. dr hab. Arkadiusz Sobczyk, odnosząc się do kazusu „Sędziego Biernata”. W publikacji prasowej⁶, jaka pojawiła się w związku z sytuacją przymusowego skierowania pracownika na urlop wypoczynkowy, autor wskazuje, że w przypadku nieudzielenia urlopu przez pracodawcę, prawo do płatnego, corocznego, nieprzerwanego urlopu wygasa. Swoje stanowisko uzasadnia celem udzielania urlopu wypoczynkowego, którym jest „płatny”

⁴ Regulacja powyższa nie dotyczy urlopu na żądanie, uregulowanego w art. 167² kp.

⁵ Tak. L. Florek. Kodeks pracy. Komentarz, wydanie VII, Baran Krzysztof W. (red.), Kodeks pracy. Komentarz, wyd. IV, Jaśkowski Kazimierz, Maniewska Eliza, Kodeks pracy. Komentarz, wyd. XI,

⁶ <https://www.rp.pl/Sedziowie-i-sady/305139990-Urlop-sedziego-Biernata-czyli-o-powszechnym-lamaniu-kodeksu.html>

Z uwagi na główną funkcję jaką pełni urlop wypoczynkowy tj. regeneracja sił fizycznych i psychicznych pracownika, ustawodawca w treści art. 161 kp nałożył na pracodawcę obowiązek udzielenia urlopu wypoczynkowego w tym roku kalendarzowym, w którym pracownik uzyskał do niego prawo.

i faktyczny wypoczynek. Podkreśla, że prawo do urlopu przysługuje na dany rok: „w latach następnych pracownik nie potrzebuje już urlopu z roku poprzedniego, albowiem uzyskuje nowy”. Wypoczynek nie jest jedyną funkcją urlopu: „Prawo do urlopu to wszak prawo człowieka, za którym kryją się co najmniej ochrona zdrowia, rodziny i rozwoju osobistego”. Koncepcja wygaśnięcia prawa do urlopu wypoczynkowego była przyjęta w projekcie tzw. nowego prawa pracy, jednak z uwagi na odrzucenie projektu w całości⁷ nie doczekała się głębszej analizy prawnej.

Wracając do tematu niniejszego artykułu wskazać należy, że kwestia przedawnienia prawa do urlopu wypoczynkowego była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, głównie z uwagi na rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia. W związku z brakiem uregulowań szczegółowych w kodeksie pracy, Sąd Najwyższy w dniu 20 lutego 1980 r. podjął uchwałę, której nadał moc zasady prawnej⁸. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego bieg przedawnienia roszczenia pracownika o urlop wypoczynkowy rozpoczyna się ostatniego dnia roku kalendarzowego, za który urlop przysługuje, chyba że szczególne przepisy kodeksu pracy lub innych aktów normatywnych przewidują obowiązek udzielenia przez zakład pracy urlopu w innym okresie lub z nadejściem określonej daty. Z kolei w wyroku z dnia 11 kwietnia 2001 r. Sąd Najwyższy⁹ wskazał, że w przypadku, gdy udzielono już urlopu, a termin jego wykorzystania uległ przesunięciu zgodnie z treścią art. 168 kp – wówczas przedawnienie biegnie od 1 października roku następnego.

⁷ Projekt: https://www.gov.pl/documents/1048151/1060973/Kodeks_pracy_Komisja_Kodyfikacyjna.pdf/41864b11-55aa-61f5-788c-bd6189a24dd7. Art. 376. § 1. Pracownik pełniący funkcję członka zarządu spółki kapitałowej samodzielnie ustala termin wykorzystania urlopu wypoczynkowego, uwzględniając obowiązek dbałości o dobro zakładu pracy oraz zapewniając na czas urlopu odpowiednie zastępstwo. § 2. Pracownik, o którym mowa w § 1, może podzielić urlop wypoczynkowy na części, według swojego wyboru. Urlop powinien być wykorzystany najpóźniej do dnia 31 marca kolejnego roku kalendarzowego; po upływie tego terminu prawo do urlopu wypoczynkowego wygasa, z zastrzeżeniem § 3.

⁸ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20.02.1980 r., sygn. akt V PZP 6/79, publ. OSNC 1980/7-8/131,

⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2001 r., sygn. akt I PKN 367/0, publ. OSNP 2003/2/38.

Przekładając powołane judykaty na regulację kodeksową mówiącą o 3 - letnim okresie przedawnienia, należy wskazać, że roszczenie pracownika o urlop wypoczynkowy za dany rok przedawnia się z końcem 3 roku kalendarzowego trwania zatrudnienia (np. urlop za 2019 r. przedawni się z końcem 2022 roku). W przypadku udzielenia urlopu i jego przesunięcia zgodnie z art. 168 kp, a mimo to niewykorzystania, roszczenie o urlop przedawni się z upływem 3 lat, ale licząc od dnia 1 października roku, na który urlop został przesunięty (np. za rok 2019 urlop został udzielony, a następnie został przesunięty do 30 września 2020 r., jeżeli nie zostanie wykorzystany w dniu 1 października 2023 r. to pracownik narazi się na zarzut przedawnienia ze strony pracodawcy, w razie sporu sądowego). Art. 168 kp dotyczy urlopu zaległego tj. urlopu niewykorzystanego, który został udzielony w określonym terminie. Może tak się stać w przypadku odwołania pra-

Roszczenie o urlop wypoczynkowy ulega przedawnieniu 3 letniemu, jak każde roszczenie ze stosunku pracy, przy czym różny może być początek rozpoczęcia biegu tego terminu.

cownika z urlopu, przesunięcia terminu urlopu z powodu szczególnych potrzeb pracownika lub pracodawcy czy też przesunięcia terminu urlopu, gdy pracownik nie ma możliwości go wykorzystać np. z powodu choroby. W takim przypadku urlop zaległy powinien być wykorzystany najpóźniej do 30 września roku następnego (art. 168 kp).

W praktyce, przy dokonywaniu rozliczenia urlopu, w pierwszej kolejności pracownik wykorzystuje urlopy zaległe, zatem kwestia przedawnienia roszczenia o urlop w przypadku pozostawania pracownika w zatrudnieniu może wydawać się kwestią czysto teoretyczną. Jednak z uwagi na fakt, że nieudzielenie urlopu pracownikowi może stanowić podstawę rozwiązania przez pracownika stosunku pracy, a dodatkowo może być zakwalifikowane jako wykroczenie przeciwko prawom pracownika, Sąd Najwyższy w kolejnym orzecz-

niu odniósł się do kwestii ustalenia terminu wykorzystania urlopu zaległego. Sąd Najwyższy orzekł, że w sytuacji, gdy nie jest możliwe uzgodnienie z pracownikiem terminu wykorzystania zaległego urlopu wypoczynkowego do 30 września następnego roku kalendarzowego, pracodawca ma prawo jednostronnie wyznaczyć pracownikowi termin urlopu i w wyznaczonym przez siebie terminie odmówić dopuszczenia pracownika do świadczenia pracy. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu: „udzielenie na podstawie art. 168 k.p. *urlopu* wypoczynkowego za poprzednie lata w pierwszym kwartale następnego roku¹⁰ nie wymaga zgody pracownika także wówczas, gdy w tym samym czasie biegnie okres wypowiedzenia umowy o pracę¹¹. Podobnie w wyroku z dnia 24 stycznia 2006 r. Sąd Najwyższy umożliwił pracodawcom realizację obowiązku udzielenia urlopu wypoczynkowego wskazując, iż pracodawcy posiadają prawo do wysłania pracownika na urlop zaległy – nawet bez jego zgody¹². Tym samym złagodzeniu ulega istota instytucji przedawnienia roszczenia, ponieważ w przypadku upływu tego terminu pracownik mógłby zostać pozbawiony realnej możliwości wykorzystania urlopu, w przypadku podniesienia przez pracodawcę w ewentualnym procesie o ustalenie prawa do urlopu, zarzutu przedawnienia.

Warto również zwrócić uwagę na kwestię zawieszenia biegu okresu przedawnienia roszczenia o urlop. Treść art. 293¹ kp stanowi, iż bieg przedawnienia roszczenia o urlop wypoczynkowy nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu na czas korzystania z urlopu wychowawczego. Regulacja ta została ustanowiona na skutek klauzuli 5 ust. 2 załącznika do dyrektywy 2010/18 oraz tezy 3 wyroku TS z dnia 22 kwietnia 2010 r., C-486/08¹³. Przepis ten uniemożliwia przedawnienie się urlopu wypoczynkowego w czasie urlopu wychowawczego.

Podsumowując należy wskazać, że roszczenie o urlop wypoczynkowy ulega przedawnieniu 3 letniemu, jak każde roszczenie ze stosunku pracy, przy czym różny może być początek rozpoczęcia biegu tego terminu, w zależności czy mówimy o urlopie bieżącym, czy urlopie zaległym. Jednak bogate orzecznictwo wydane w związku z omawianą problematyką pozwala na zminimalizowanie skutków przedawnienia m.in. poprzez umożliwienie pracodawcom jednostronnego skierowania pracownika na zaległy urlop, a przyjęta praktyka rozliczania urlopów powoduje, że okres trzyletniego przedawnienia „przesuwa się” po każdym wykorzystaniu przez pracownika puli dni z urlopu zaległego.

¹⁰ Wyrok wydany w czasie obowiązywania poprzedniej regulacji prawnej art. 168 kp: „Urlopu niewykorzystanego w terminie ustalonym zgodnie z art. 163 należy pracownikowi udzielić najpóźniej do końca pierwszego kwartału następnego roku kalendarzowego; nie dotyczy to części urlopu udzielanego zgodnie z art. 167².”

¹¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2003 r., I PK 403/02,

¹² Wyrok Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2006 roku, sygn. akt I PK 124/05,

¹³ Komentarz Jaśkowski Kazimierz, Maniewska Eliza, Kodeks pracy, Tom I. Komentarz. Ustawy towarzyszące z orzecznictwem. Europejskie prawo pracy z orzecznictwem, wyd. X.